

Cum se găsește

Fericirea

Conferința ținută la Cercul uniunii
corpului didactic din Doljiu

„Solidaritatea“

La serata de la 25 Februarie 1906

de

TH. I. IONESCU

Profesor de Limbele clasice la Liceul

„Carol I“

CRAIOVA

Parte din venit e destinat Societății de
lectură a elevilor Liceului „Carol I“
(curs superior) „G. M. Fontanin“.

1307.2.1907

Prețul 60 bani.

Cum se găsește

Fericirea

Conferință ținută la Cercul uniunii
corpului didactic din Doljiu

„Solidaritatea“

La serata de la 25 Februarie 1906

de

TH. I. IONESCU

Profesor de Limbele clasice la Liceul

„Carol I“

CRAIOVA

Parte din venit e destinat Societății de
lectură a elevilor Liceului „Carol I“
(curs superior) „G. M. Fontanin.“

C R A I O V A
Librăria și Tipografia Sache Pavlovici
1906.

Dedicată

*Uniunii corpului didactic de toate
gradele din Doljiu
„Solidaritatea“*

Orice exemplar va fi semnat de autor.

Cum se găsește fericirea

Domnilor și Doamnelor

Dacă vin să vorbesc înaintea Dv. a doua oară în acest an, cauza e, că am socotit, că chestiunea, pe care mi-am propus să o tratez, este una din cele mai interesante. D-voastră veți aprecia, dacă am putut conrespunde însemnătății ei.

Subiectul conferinței mele de astă seară este: *cum se găsește fericirea*. S'ar părea la prima dată, că e imposibil a putea răspunde la această chestiune, căci fie-care crede în alt mod, de cum crede altul, că se poate găsi fericirea. Totuși vom vedea, că se poate da un răspuns, care să satisfacă pe oamenii cu judecată și plini de înțelepciune. Eu socot, că subiecte de acestea, din filozofia morală, pot fi interesante, căci au o aplicație practică. Nu sunt de folos numai chestiunile privitoare

la viața noastră fizică și economică, ci și cele privitoare la viața sufletească. Starea noastră sufletească e în strânsă legătură cu cea fizică : când sufletul suferă și corpul nostru suferă. Dacă nu vom cultiva sufletul nostru, căutând să-l înzestram cu aplicări sănătoase și morale, vom vedea că va suferi și corpul. Apoi cultivându-ne sufletul, ne cultivăm partea cea mai nobilă din noi, căci sufletul numai omul îl are, pe când corpul îl au și animalele.

Chestiunile de filozofie morală fiind studiate, bine pătrunse și apoi aplicate, ne pot vindeca sufletul nostru de multe porniri răle, de patimi, cari ne aduc suferinți morale și apoi și corporale. Ne aduce mult folos studierea chestiunilor, de felul acesta : ele ne scapă de pornirile egoiste și materialiste, care predomină astăzi și care fac să fie de multe ori pus în practică principiul *homo homini lupus*.

Chestiunea cum se poate afla fericirea a preocupat pe oameni în toate timpurile. În adevăr ce poate fi mai interesant pentru un om, de cât de a ști cum poate gusta fericirea în scurtul spațiu de timp, cât îi este dat să trăiască. Căci dacă, de cum se naște omul e destinat să moară, cel puțin timpul cât trăește, o clipă față cu eternitatea, caută să trăiască fericit. De aceea nu e om care să n'alerge după această chimeră, *fericirea*.

Dar fericirea e ca și *Fata Morgana*, care se vede din depărtare, ne atrage spre ea, însă cu cât ne apropiem de dânsa, cu atâta ea se depărtează mai mult.

Ca să putem găsi fericirea însă, nu trebuie să ne conducem după ideile mulțimei, căci în ce privește chestiunile privitoare la partea sufletească a omului, mulțimea are ideile cele mai greșite. Ea nu se conduce după judecată; azi o idee i se pare bună, mâine o socotește ca rea. D. e. în timpul revoluției franceze mulțimea trecea de la o idee la alta cu totul opusă ei: azi detrona religia, mâine o ridică în slava cerului. Cea ce e socotit ca bun și moral la un popor, e rău și imoral la altul, d. e. la Turci e permis cui-va să aibă mai multe femei, la popoarele creștine aceasta e ceva cu totul imoral.

Prin urmare nu mulțimea ne va putea da un răspuns satisfăcător nici la chestiunea fericirii. Ea socotește fericit pe un om, dacă are milioane sau dacă ocupă o treaptă înaltă în stat, dar nu știe ce se petrece în sufletul oamenilor de aceste condițiuni.

Răspunsul la chestiunea: cum se găsește fericirea, îl putem căpăta numai de la spiritul nostru, dacă-l vom întreba atuncea, când vom avea timp liber, când mintea noastră va fi limpede, când nu vom fi stăpâniți de

pasiuni. Atuncea spiritul nostru ni va spune adevărul și dacă am urmat pe căi greșite, ne va mustra și ni va spune: rău am făcut, că am dorit lucruri zadarnice, că am spus vorbe neadevărate, că am făcut lucruri nedrepte și ni va mai arăta, că multe lucruri, pe care lumea le admiră, le râvnește, sunt frumoase numai în aparență; în realitate însă nu merită atâta atenție.

Atuncea ne vom convinge, că strălucirile și fala lumii sunt ca decorurile unui teatru; nu există ceva în realitate, ci e numai o aparență.

Să vedem atuncea care e binele real, statornic și neschimbător, binele adevărat.

Binele adevărat îl vom afla, când ne vom pune de acord cu rațiunea, care ni va spune să nu ne depărtăm de natură.

Acest lucru însă îl poate face numai cel ce are o judecată solidă și dreaptă, cel ce e *înțelept*. Deci binele adevărat îl vom putea dobândi, dacă vom avea o minte sănătoasă, care ne va îndemna, să ne acomodăm cu împrejurările oferite de natură sau de societatea, în care ne aflăm.

Dacă noi nu ne vom mulțumi cu împrejurările, pe care ni le ofere natura sau societatea, împrejurări pe care noi nu le putem schimba cu toată munca și sfortarea noastră, ne vom simți nemulțumiți, nefericiți. Trebuie

să ne mulțumim cu cea ce ne dă soarta. Să ne îngrijim de cele necesare vieții, dar să nu admirăm prea mult lucrurile materiale, averea.

Pentru a poseda adevăratul bine se mai cere a avea o *tărie de suflet neînvinsă* de nici-o greutate din viață, de niciun pericol sau nenorocire. Dacă vom fi în stare să ne stăpânim pe noi, vom putea scăpa de stăpânirea oamenilor și a lucrurilor asupra noastră. *Curajul* e o virtute indispensabilă, căci viața e o luptă și ca să isbutim, avem nevoie de curaj. Este un imbecil cel care tremură la ori-ce furtună, care se ascunde.

Pentru a nu fi învinși niciodată în lupta vieții, să avem în minte vorbele poetului roman Virgiliu: *tu ne cede malis, sed contra audentior ito*. (Tu nu te da îndărăt față cu nenorocirile, ci din contră mergi mai îndrăzneț în fața lor). Mai mult, ar trebui încă, să avem atâta curaj, încât să putem zice: *si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae*. (Dacă lumea sfărâmată se va prăbuși, ruinele ei mă vor târi fără sămă sperie).

Pe lângă tăria sufletească, pentru ca să putem avea adevăratul bine, se mai cere să ne punem plăcerea noastră cea mai mare în a face bine semenilor noștri, a fi buni, umani, să desprețuim plăcerile josnice și sensuale.

Prin urmare vom putea spune, că

posedăm binele adevărat, când nici-odată speranța nu ne va părăsi, când sufletul nostru va fi scăpat de frică și de poftă, când vom considera *cinstea* ca cel mai mare bine pentru noi și *infamia*, faptele murdare, ca cel mai mare rău.

• *Pentru un om în adevăr înțelept bunurile materiale nu au atâta valoare ca calitățile morale, înțeleptul nu-și bazază fericirea pe ele, deși pot ajuta unei vieți conduse de rațiune. Înțeleptul nu dă atenție plăcerilor josnice, căci el știe, că cel ce e dat acestor plăceri, e robul lor, deoarece nu există tirani mai înduplecați ca ele. Este știut, că odată ce cineva s'a lăsat stăpânit de o plăcere josnică, de o patimă, îi e aproape imposibil să scape de ea. Adevăratele plăceri pentru un om înțelept sunt cele morale și intelectuale. Când cineva are un spirit cultivat, o inteligență superioară, are cel mai bun dar din lume, căci în el universul se oglindește mai bine de cât oriunde. El are nevoie numai de timp liber, pentru a se putea bucura de avuțiile sale interne, a le mări. Celelalte plăceri cauzază uneori dureri, cele mai însă, după ce au fost satisfăcute, ne aduc decepții amare.*

Omul cu facultățile intelectuale dezvoltate are pe lângă viața personală și o viață *inlectuală*, care pentru el e cea principală. Viața personală e

numai un mijloc pentru cea intelectuală.

Însă oamenii, cari sunt săraci la minte, cari n'au o viață intelectuală, suportă cu greu timpul liber; el le cauzază urât și plictiseală și pentru a scăpa de urâtul, ce-i chinuște, ei se dedau la plăceri, la lux, chiar la corupție. — Viața intelectuală scapă pe un om de pornirile rele, de societățile stricate, de cheltuelile zadarnice. Aristotel zice: *fericirea e timpul liber*.

O condiție principală pentru ca cineva să fie fericit e să fie sănătos; de aceea sănătatea prețuiește mai mult decât toate bunurile materiale și decât pozițiile înalte. Se poate zice, că un cersetor sănătos e mai fericit decât un milionar bolnav. Însă oamenii se îngrijesc în general puțin de sănătatea lor: mulți și-o ruinează prin pasiunile băuturii, jocului de cărți, desfrâului, etc. Trebuie a ne îngriji cu toată atenția de sănătatea noastră.

Un om, care are un corp sănătos, un caracter liniștit și vesel, o minte rațională, o voință îndreptată spre bine, o conștiință curată, are bunuri mai mari decât cei ce au milioane sau ranguri înalte în societate.

Nimeni nu poate să-i răpească aceste bunuri, nici nu poate să le piardă prin foc și naufragiu. Prin urmare prima grijă a noastră trebuie să fie a ne păstra sănătatea și a ne cultiva

facultățile sufletești, iar nu a ne îngriji numai să strângem averi. Asta nu însemnă însă a nu ne agonisi cele trebuitoare pentru hrană. Nu putem trăi numai cu aerul. Însă principala preocupare a majorității oamenilor e să facă averi și cea ce e mai pre sus de această preocupare, cei mai mulți nu pot pricepe. Dar oamenii lacomi de averi neavând plăceri intelectuale și morale în timpul lor liber sunt cuprinși de urât și atuncea ei se dedau la plăceri josnice, care li cer și timp și bani mulți; ba unii își perd chiar averile în aceste plăceri, astfel că *sărăcia intelectuală aduce cu sine și sărăcia materială*.

Dacă voim să fim fericiți, nu trebuie să avem pretenții mari în ce privește averile și rangurile. Trebuie să ne mărginim a ne satisface trebuințele neapărate unui om: hrana, îmbrăcăminte și locuința. Însă pentru satisfacerea acestora natura nu cere cheltueli mari, ci cheltueli, pe care le putem satisface prin muncă și chibzuință. Dar noi ne am creat trebuințe zadarnice, căci nu ne conducem după rațiune, ci după ideile mulțimei. Astfel ne am deprins să credem, că vom fi mai sănătoși, dacă vor fi mai multe feluri de bucate la masa noastră și socotim ca o mare plăcere a avea bucate scumpe și alese. Nu ne gândim, că e mai igienic a mânca puține feluri de bu-

câte, dar substanțiale, și pregătite bine.

Tot astfel cu îmbrăcămintea. Noi ținem ca o mândrie să avem haine cât mai multe și mai luxoase (mai ales sexul feminin). Socotim, că facem un lucru, care ne înalță prestigiul, dacă schimbăm hainele aproape în fie care zi.

Omul se simte nenorocit, când are dorinți multe și mari, pe care nu le poate totdeauna realiza. Cel care dorește mese îmbelșugate și haine multe și scumpe, se va simți nefericit, când nu le va avea. Cel care dorește să facă averi mari, va fi asemenea nefericit, căci dorința aceasta îl chinuște neconținut și nici odată nu și-o poate satisface, căci cu cât are, cu atât dorește să aibă mai mult. Averile sunt ca apa de mare: cu cât o bei, cu atât îți este mai sete.

Însă pentru satisfacerea nevoilor noastre neapărate, precum am mai spus, nu e nevoie de cât de avere modestă. Pe aceasta trebuie să ne silim să o câștigăm prin muncă cinstită. A nu ne îngriji de loc, ca să avem cele trebuitoare pentru hrană, înșamnă a fi nesocotiți, căci atunci vom fi expuși a cerși sau a muri de foame.

Prin urmare fericirea nu stă în bunurile materiale, ci în virtute, în plăcerile intelectuale și morale. Virtutea ne va scăpa de multe rele și în locul lor ne va da bunuri neprețuite: o judecată dreaptă, care ne face a ne aș-

tepta la ori-ce întâmplare, prin urmare a fi gata a o suporta; ne face să știm ce e bine și ce e rău, ne va face să fim liberi, căci ne va scăpa de robia pasiunilor.

Virtutea contribue mai mult de cât orice a ne face fericiți, căci ne face să avem toate bunurile cu noi în totdeauna. Filozoful grec *Bias*, când trebuia să părăsească patria sa cuprinsă de dușmani și când toți luau cu ei ce puteau, el fiind întrebat, de ce nu ia ceva, a spus: *toate ale mele le port cu mine.*

Citirea poate contribui la fericirea noastră, dacă se face într'un mod folositor. Din citirea unei cărți cu cuprins moral, sănătos, cineva poate căpătă o liniște sufletească, o mângăere la diferite griji și necazuri, o alinare a durerilor sufletești.

Însă din citirea unei cărți răle, cu cuprins imoral, din contră perde, căpătând o excitare a simțurilor, o turburare sufletească, o enervare. Literaturile clasice sunt în general preferabile celor moderne în această privință. În adevăr din literaturile moderne ne alegem de multe ori cu o nemulțumire în suflet, cu o iritare, cu un fel de ură contra răutăților de tot felul descrise în operele modernilor și care sunt întâmpinate în viața de toate zilele; de aceea căpătăm un desgust pentru nimicniciile și ticăloșiile vieții

și une-ori chiar pentru viață. Astfel rareori câștigăm sufletește din citirea operilor literare moderne. Căci nu dobândim liniștea, pacea sufletească. Nu e tot așa cu literaturile clasice. În ele găsim un sentiment de putere, de liniște sufletească, de seninătate desărvârșită.

În operele lui Virgil, Homer, Horațiu, Pindar, etc, vedem o nemărginită sete de viață. Arta Grecilor e idealistă: diformitățile erau niște accidente rare și întâmplătoare, de aceea era oprit a se zugrăvi sau sculpta diformități. Filozofia Grecilor ne dă o dovadă de starea lor sufletească bine echilibrată.

Societatea greacă și romană era într'o stare mai liniștită, mai fericită; sufletul Grecului și Romanului era împăcat. Azi domnește o stare de neliniște, de deprimare sufletească; prea mari sunt nedreptățile și pasiunile: luxul, lăcomia de averi, jocul de cărți, etc.

Sufletul Grecului antic era liniștit ca marea: o nenorocire îl lovește numai la suprafață; oamenii de astăzi însă au nervii slăbiți: sunt bolnavi sufletește, de aceea suferințele lor sunt mai mari decât cauzele, ce le produc.

Prin urmare poate contribui la aducerea noastră la o stare de fericire citirea operilor sănătoase și în special ale celor clasice. Citirea romanelor, foarte răspândită azi aduce răle foarte mari.

Sentimenul religios de asemenea contribuie la fericire. Cel ce e religios, are sufletul liniștit, împăcat; frica de pedepsele divine îl face pe om să se abată de la fapte rele, și abătându-se de la ele, conștiința lui e curată, n'are ce să-și impute, deci e mulțumit, prin urmare fericit.

Din nenorocire azi sentimentul religios e foarte slab la noi; trebuie însă ridicat din nou cum era odată. Stramoșii noștri, cari erau oameni foarte religioși, nu făceau atâtea fapte imorale și necinstite, câte se fac azi; erau oameni de cuvânt, oameni binevoitori, ajutau pe cei seraci; faptele lor bune îi făceau să fie cu sufletul împăcat, deci mulțumiți și fericiți.

Dar nu numai cel care a ajuns să posedă pe deplin virtutea merită laudă, ci și cel care-și dă toată silința să o posedă; acesta merită cel puțin indulgența noastră. Nu toți oamenii pot fi perfecti.

Însă oamenii răutăcioși atacă pe cei mai virtuosi pe motiv că nu ar pune în practică cele ce susțin; astfel ei atacă pe un om virtuos pe motiv că are avere, zicându-i: pentru ce ai avere, când tu susții, că nu ții la avere?

De ce susții, că sănătatea spiritului e mai pre sus de a corpului și totuși tu te îngrijești de corpul tău cu atâta grijă?

Dar un om, or cât ar fi de virtuos, nu poate spune, că averea trebuie despretuită, ci numai că nu trebuie a face avere cu ori-ce preț și că dacă cineva n'are avere, nu trebuie să fie întristat, căci e mai preferabil a fi sărac și onest decât avut și necinstit, lipsit de sentimente omenești.

Averile sunt un dar al soartei pentru omul înțelept și virtuos și el nu le poate refuza.

În adevăr cui va încredința soarta mai bine averile decât celuiia, care va fi în stare la nevoie să le dea înapoi, fără să se plângă.

Un om înțelept nu iubește averile, dar le preferă sărăciei. El primește averile în casa sa, iar nu în sufletul său, ca oamenii lipsiți de adevărata înțelepciune.

El nu le risipește, ci le păstrează pentruca ele să-i servească ca un mijloc, pentru a pune mai bine în practică virtutea, făcând cât mai mult bine celor cari merită.

Având avere omul virtuos poate exercita mai multe virtuți: dărnicia, mărinimia, cumpătarea, etc.

Omul înțelept, dacă va fi slab ca fizic, nu se va simți nefericit, totuși ar prefera să fie de o constituție mai tare; el va ști să suporte cu curaj boala, totuși va prefera sănătatea și se va sili s'o păstreze; va suferi sărăcia, dar va prefera avuția, dacă o va putea avea.

Sunt unile lucruri, de care un om înțelept se poate lipsi, fără a perde cu totul binele; totuși ele adaugă ceva la veselia lui.

Astfel sunt bogățiile, cari sunt pentru el ca o zi bună, ca un loc, unde bate soarele în timpul ernei.

E însă mare deosebire în ce privește bogățiile între omul înțelept și omul de rând.

Pentru oamenii de rând avuțiile sunt idealul lor, scopul vieții lor și dacă le ar perde, s'ar crede și ei perduti. Înțeleptul însă consideră avuțiile ca ceva, care poate contribui la bunul traiu, dar nu sunt indispensabile pentru el și dacă le ar perde, el nu se crede pierdut. Pentru înțelept bogățiile sunt ale lui, pentru oamenii de rând ei sunt ai bogățiilor.

Prin urmare averea nu se poate interzice oamenilor virtuoși, înțelepți; ei nu pot fi condamnați la sărăcie. Omul virtuos poate avea bogății, dar ele nu vor fi fost câștigate prin nedreptate, origina lor va fi curată ca și întrebuințarea lor; nimeni nu se va supăra, că omul virtuos are bogății, afară de cei răutăcioși.

Înțeleptul nu se va rușina, nici nu se va mândri cu averea lui, dobândită cu onestitate. Va putea chiar să se mândrească atuncea, când el ar fi în stare ca, chemând pe toți cetățenii în casa lui, să le zică: luați fie-care

ce e al vostru și nu se va găsi niciunul, care să poată reclama un lucru ca al lui, luat fiind pe nedrept.

Omul înțelept nu va ascunde averile sale, căci asta o face numai un om mărginit, nici nu le va risipi în zadar, căci asta ar fi fapta unui nebun; el nu poate zice, că averile sunt de prisos, nefolositoare. Precum un om, care ar putea merge pe jos, preferă să meargă cu trăsura, dacă are posibilitatea, tot așa și înțeleptul, dacă va fi posibil să fie avut cu dreptate și cinste, va preferi averea sărăciei.

Dacă am întreba pe omul înțelept, ce va face cu averile? Le va dărui? Da, dar nu la toți și nu fără alegere. El va dărui numai celor buni sau celor, pe cari i ar putea face mai buni prin darurile sale; celor cari merită. N'ar încuraja el oare la lene pe un om sănătos, care ar putea munci și fi folositor societății, dacă i-ar dărui bani, fără ca el să muncească?

Înțeleptul va avea punga gata de ajutor, însă nu spartă, din *care es multe daruri, nu cad însă*.

Cel care urăște însă virtutea și pe cei cari o practică, face întocmai ca animalele de noapte, care fug de lumina zilei, căci chiar primele raze ale soarelui le ameteșc și de aceea se ascund în vizuinile lor, unde nu pătrund lumina; așa fug ei de virtute. În zadar ei își chinuesc limba lor ata-

când pe cei buni și căscând gura să muște, își frâng mai degrabă dinții lor, decât să-i poată vâri în carnea celuia, pe care vor să-l muște.

Omul virtuos și tare de caracter nu va da atenție la atacurile acestea ale oamenilor plini de venin și nu va fi împedecat de ele să urmeze calea virtuții. Căci cum nu se va aștepta el să fie atacat de aceia, cari n'au cruțat și nu cruță nici pe oamenii mari și cari n'au nimica sfânt *decât stomacul lor*? Pentru acești oameni ar fi o plăcere, ca nimeni să nu fie virtuos, căci virtutea altora ei o socotesc ca o desaprobare a viciilor lor.

Făcând ei o comparație între necurațenia lor sufletească și curătenia celor virtuoși, ei vor vedea, cât de mult vor pierde prin acea comparație. Căci, dacă cei cari cultivă virtutea sunt după zisele celor răutăcioși avari, stricați, etc. ce sunt ei, cărora le inspiră ură chiar numele de virtute? Ei cred că fac mult spirit insultând pe alții, dar n'au ochii atât de buni, spre a vedea, în ce viespar de patimi se află ei înșiși.

Omul virtuos merită stimă, chiar când n'a ajuns la perfecție, căci deși nu poate face tot ce susține, cea ce face însă, face cu un gând onest.

Silințele folositoare trebuiesc lăudate, chiar când n'au putut avea rezultatul dorit. Cel ce voește să se sue pe un munte, ce e el de vină, dacă n'a putut să se sue până în vârful lui?

N'a avut el oare intenția să se sue până în vârf? N'a folosit el din această suire, căpătând aer, făcând mișcare? Oare Nansen, dacă n'a putut ajunge până la polul de nord, nu merită considerație foarte multă? N'a înavuțit știința cu descoperirile, ce a făcut? Dacă nu vom avea ideal, cum se va face progresul?

Concluzie:

Din toate cele spuse rezultă: putem găsi fericirea, dacă ridicându-ne prin ajutorul rațiunii noastre deasupra ideilor și pornirilor mulțimei, nu vom dori lucruri prea mari, care ar fi greu sau chiar imposibil a le realiza; dacă vom fi ast-fel întăriți sufletește, în cât nu vom avea teamă de nimic, știind că în viața noastră ne putem aștepta la toate greutățile și nenorocirile și dacă vom fi gata să înfruntăm cu curaj pericolile și nenorocirile, se înțelege fără a ne expune orbește lor, ci căutând a ne feri, pe cât putem. S'ar zice, că dacă n'am avea dorințe și frică, am fi ca pietrele, cari nu simt nici dorință nici teamă. Nu ne putem însă asemăna cu ele, căci ele nu-și dau samă de starea lor, sunt inconștiente. Se pot pune din contră alături cu pietrele aceia, cari sunt nesimțitori la lucruri nobile și morale și aceștia nu se deosebesc de animale, căci dacă a-

nimalele n'au rațiune, ei au o rațiune perversă, care e izvorul răului, deci o rațiune întunecată

Vom fi fericiți, când vom putea zice: Suntem în stare să înfruntăm ori-ce pericol, ori-ce nenorocire chiar moartea cu același curaj, cu care vorbim de ea; ne vom face datoria, ori cât de grea va fi; pe avuții nu vom pune mare preț, dar nu le vom desprețui, dacă le vom putea avea; nu ne vom întrista prea mult, dacă le vom pierde, nici nu vom fi mândri, dacă le vom avea. Ne vom îngriji tot deauna să avem cele necesare pentru noi și pentru familiile noastre. Vom trăi conduși de ideia, că ne am născut și pentru alții, pentru societate, nu numai pentru noi; cea ce vom avea, nu vom păstra numai pentru noi în mod egoist, dar nici nu vom împrăstia, făcând risipă, fără folos. Vom crede, că numai asupra acelor lucruri avem dreptul de proprietate pe care le am câștigat cu meritul nostru. Binefacerile pe care le vom primi de la alții, nu le vom aprecia după cantitatea și după scumpetea lor, ci după bunavoința, cu care au fost făcute. Nu vom lucra pentru opinia publică, ci pentru conștiința noastră, care ne va fi sfătuitoarea cel mai bun pentru noi și cel dintâiu; cea ce vom face, când suntem singuri, vom crede că facem în fața poporului; nu ne vom

pune plăcerea în mâncare, băutură și haine, ci le vom socoti pe acestea numai ca mijloace pentru satisfacerea trebuințelor noastre, nu le vom socoti ca scop al vieții.—Noi vom fi buni cu amicii, leali cu dușmanii, vom răspunde cu bună voință la rugăciunile oneste și drepte, vom crede totdeauna, că Dumnezeu ne vede și ne judecă faptele noastre. Când el ne va cere să părăsim viața, vom pleca din ea cu conștiința curată, că am iubit binele, că n'am făcut rău nimănui, că n'am răpit bunurile și libertatea nimănui.

Intr'un cuvânt vom găsi fericirea, când vom avea o judecată sănătoasă și dreaptă, o tărie de caracter neînvinsă, o conștiință curată, când ne vom face datoria, prima fiind către patrie.

CRAIOVA

Librăria și Tipografia Sache Pavlovici

1906.